

ХАТА ПАД ВОЛЬХАМІ

Яна стаіць амаль што ў самым канцы нашай ціхай, мала забудаванай вуліцы. Хата як хата: на пяць вокан, пад гонтай, з невялічкімі сенцамі. І ад вуліцы, і з тыльнага боку, дзе, пэўна, меўся быць агарод, яе акружаюць купчастыя вольхі — на дзіва гонкія, адна ў адну. Трошкі наўзбоч, крокаў за дваццаць, прымасціўся дашчаны хлеў. Невялічкі, відаць, спецыяльна скіданы для парсючка і курэй.

Яшчэ ў час вайны, калі нашу вуліцу назвалі Пралетарскай (было гэта на схіле лета 1944 года), хата пад вольхамі лічылася тут бадай што самай кідкай. Такой жа заставалася яна і ў першыя пасляваенныя гады. Будаваліся тады яшчэ мала — не да таго было, іншых турбот быў поўны рот.

Якраз цераз вуліцу ад сядзібы пад вольхамі — вокны ў вокны — жыў стары чалавек па прозвішчу Плотка. Яго халупа вянцы на тры ўжо ўрасла ў зямлю, і стаяла яна неяк бокам і да вуліцы і, здавалася, да ўсяго свету. Побач, амаль што ўпрытык да Плоткавай хаты, туліўся маленькі агародзік Колі Хаўруты, грузчыка з нашай раённай хлебапяркарні. Жыў Коля таксама ў невялічкай хаціне на дзве палавіны, з прылепленымі да яе малюсенькімі сенечкамі. А далей стаяў дамок дзеда Качана, ліхога будзёнаўца, на рэдкасць вясёлага і трошкі залішне кампанейскага. Сам дзед Качан родам з-пад Ганцавіч, з хутара, а ў вайну ён жыў недзе на Данбасе, адкуль і прывёз з сабой вясёлую

ўкраінку, намнога маладзейшую да сябе цётку Дуню. Яна і далася нам у знак: літаральна адным махам абмазала Качановы «харомы» глінай, пабяліла іх, і рэдка хто з пракожых не спыняўся, каб не палюбавацца хаткай-лялечкай. Праўда, у самой хатцы і гаспадарам, і асабліва нам, суседзям, калі наведваліся да дзеда Качана, даводзілася хадзіць асцярожна, бо можна было знячэўку трэснуцца галавой аб бэльку.

Нам як дыпламаваным маладажонам прапанавалі кватэру ў невялічкім камунальным дамку побач з хатай пад вольхамі. Раздзяляў нас удзірванелы грудок, крокаў на шэсцьдзiesiąт ушыркі. Ніколі яго, гэты грудок, ніхто не араў, і раслі на ім адно што падбел ды лапушны алешнік.

Дзед Качан, які першы, як ён казаў, атабарыўся на нашай вуліцы, расказваў, што гэтыя хаты некалі належалі бежанцам з Польшчы. Пасля вайны яны ўсе, як адзін, падаліся на бацькоўскае котлішча, кошт жытла ім сплаціў гарсавет, і цяпер яно ў якасці жыллёвага фонду належала камунгасу.

Наколькі мне помніцца, першым маім суседам на Пралетарскай вуліцы быў Лазар Шмуклер, маленькі ростам, разважны і вельмі ж памяркоўны чалавек. За гэту памяркоўнасць і любілі Лазара Майсеевіча, любілі шчыра, а не дзеля суседскай прыстойнасці. Працаваў Шмуклер старшынёй планавай камісіі райвыканкома. Але жыў ён тут нядоўга. Жанаты ён быў на рускай жанчыне з Саратава, і там штосьці не ўпадабала мясцовы клімат і звезла Лазара некуды на Волгу.

Нейкі час хата пад вольхамі пуставала. Пайшла пагалоска, быццам яе збіраюцца рамантаваць, але ніякага рамонту там не рабілі. І ў хуткім часе стары Плотка раззваніў, што новым суседам у нас цяпер будзе Корбут — ці то яўрэй, ці татарын па нацыянальнасці, прызначаны дырэктарам маслазавода. Прозвішча гэта было новае для тутэйшых мясцін (пра

Вольгу Корбут тады яшчэ не ведалі), і ўсе мы жадалі толькі аднаго: хаця б новы сусед умеў гаварыць па-нашаму.

Няцяжка ўявіць наша здзіўленне, калі прадвеснем з кузава паўтаратонкі, што спынілася пад вольхамі, малайцавата саскочыў каржакаваты мужчына і весела павітаўся:

— Здарова, хлопцы! Давайце знаёміцца...

Было гэта якраз у нядзелю, і дзед Качан быў ужо «на ўзводзе», а таму не ўзяў, як звычайна, пад казырок, а толькі выпягнуўся ў струну перад Яўгенам Рыгоровічам Карбутам і не сказаў ані слова. З кабіны асцярожненька апусцілася долкі жонка новага суседа, Валянціна Піменаўна, і мы ўсе адразу ж заўважылі, што яна цяжарная. Услед за ёй з той жа кабіны выпырхнула дачка гадоў васьмі ці дзевяці, з твару — вылітая маці: чарнявая, з румянцам на ўсю шчаку і сінявата-чорнымі вачанятамі. Увесь набытак новых суседзяў быў спакаваны ў тры ці чатыры клункі, і наша дапамога, дзея якой мы стоўпіліся каля машыны, была тут зусім не патрэбна. Дзед Качан нарэшце развязаў язык:

— Дык ты, Жэня, гэта самае... Калі што якое, не саромейся, заходзь, — і паказаў рукою на сваю беленькую хату-лялечку.

Новы сусед аказаўся чалавекам лагодным, але ж занадта сціплым. Чаго не здаралася тых разы ў нашых сем'ях! Бегалі адзін да аднаго за ўсякай усячынай: жонкі пазычалі мыла, крупы, ніткі, а мы, мужчыны, шукалі да зарэзу патрэбныя ў гаспадарцы цвікі, рыдлёўкі, свярдзёлкі ці звычайныя граблі. Адно Жэня Корбут неяк абыходзіўся без гэтых пошукаў, жыві сабе ціха і непрыкметна.

Нават прыбаўленне ў сям'і, як нам падалося, ён адзначыў больш чым сціпла: прапанаваў суседзям па чарцы і зноў пабег на завод — там нешта доўга не ладзілася з устаноўкай замежнага абсталявання.

Вясной жа наш новы сусед нечакана здзівіў усю вуліцу: купіў карову. Многія тады мян-

ташылі языкамі і так і гэтак. Былі і такія, што не саромеліся выскаляцца:

— Дырэктар маслазавода, называецца! Ха-ха!.. Яму б на рабоце ў масле ды смятане купацца, а ён заводзіць карову... На якое ліха яна яму?..

Як сёння бачу здзіўлена-спалоханыя вочы дзеда Качана.

— Нічога не разумею,— паціскаў ён плячыма.— Сапраўды, на чорта яму тая карова? Навошта ў даўгі было залазіць? На мой розум, гэта самае, з-за аднаго корму не варта было цяпер звязвацца з каровай. Не будзе знаць чалавек ні выхадных ні прахадных.

Што праўда, то праўда: з кармамі для скаціны тады было чыстае гора. Сена ў той час кацілі на балоце, па пояс у вадзе. За дзень, бывала, так нарабішся, што пад вечар ледзьве ногі дамоў валачэш. Але ж не лепш было бегаць са слоікам у руках па хатах, каб купіць для дзяцей літар малака. З завода яго адпускалі толькі для бальніцы і перапоўненага звыш усялякіх норм дзетсада. І Жэня ў нейкай меры падаў усёй вуліцы добры знак. Улетку, калі пачынаўся сенакос, ён браў свой чарговы водпуск і на колькі дзён знікаў у лесе. Вяртаўся адтуль з вялізнымі трыма ці чатырма вазамі сена-асакі, скідваў яго ў стажкі за дашчаным хлявом, дзе стаяла карова. І быў на дзесятым небе ад радасці.

—Цяпер, братка ты мой, самы раз адпачыць,— задаволена паціраў рукі Корбут.— Яшчэ з'езджу пару разоў у дровы і буду загараць.

Праз дзень-другі каля хаты суседа вырастала куча даўжэзных сухадрэвін, потым шоргала піла-аднаручка, ахаў калун і на зайздрасць многім гаспадыням пад вольхамі расла акуратненькая пірамідка адмысловых дроў. Даволі часта водпуску хапала яшчэ і на тое, каб узяцца за рыдлёўку і пачаць падсыпаць дарогу. Якраз паўз нашы вокны дзень у дзень снуюць аўтамашыны на смалакурню; у дождж яны настолькі разбіваюць дарогу, што не выйсці на ву-

ліцу. Хіба ж можна не падтрымаць суседа, калі бачыш, што той робіць добрую справу! Усе мы высыпалі на вуліцу, каб засыпаць калюжныя ці апрастаць ад пяску прыдарожныя кюветы.

А неяк раз Корбут завітаў да нас на панадворак. Яшчэ здаля ён весела заўсміхаўся:

— Як думаеш: жонкі адпусцяць нас на цаліну?

— Думаю, што не адпусцяць.

— Тое ж самае і я думаю. Тады давай будзем сваю цаліну асвойваць, — і Жэня паказаў рукою на ўдзірванелы грудок.

Больш як месяц увіхаліся мы ўдвух на гэтым грудку. Уставалі яшчэ нацямоцку і, пакуль ісці на работу, паспявалі ўвагрэцца да сёмага поту. Потым увечары, калі вярталіся дахаты, зноў кідаліся на грудок і зноў без спачыну карчавалі ўчэпісты алешнік, высякалі амаль што мятровыя карэнішчы асакі-шыльцу, разроўнівалі аблогу...

Сёння, зводдалі пражытых гадоў, можна смела сцвярджаць, што найбольшы прыліў сіл — і духоўных, і фізічных — прыносіць работа на зямлі. Яна не адбірае сілы, а наадварот — трохкратна вяртае іх чалавеку. Асабліва тады, калі на ўласныя вочы пабачыш плён сваёй працы...

Спачатку нашы градкі неяк неўпрыкмет успаролі светла-зялёныя пікі часнаку, трохкі пазней — такія ж па колеру пучкі шабелек рэпчатай цыбулі, а яшчэ спагадзя, калі вясна ўвабралася ў сілу, увесь нядаўна бясплодны грудок зашугаў аксамітна-зялёным полымем: кучаравіліся кроп і кмен, лапушылася бульба, зацвілі агуркі, памідоры, фасоля. Увосень мала хто не зайздросціў нашаму ўраджаю.

Так здарылася, што бліжэй пазнаёміцца з Корбутам давялося менавіта ўвосень. Нейк у нядзелю мы пайшлі ў грыбы (лес пачынаецца адразу ж за нашай вуліцай, крокаў праз паўтараста) і па дарозе да вядомых нам грыбных мясцін разгаварыліся аб жыцці-быцці. Прызнацца, вушам сваім не паверыў: Жэня, ака-

зваецца, быў удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны. Да гэтага ніколі не даводзілася бачыць у яго ўзнагароды, імя яго не ўспаміналі ў доволі вялікіх спісах герояў апошняй вайны, не запрашалі ў прэзідыум на ўрачыстасцях. Натуральна, да ваенных старонак біяграфіі суседа сама што быў выпадак праявіць павышаную цікаўнасць. Але ж зроблена гэта было, мусіць, не зусім асцярожна, і Корбут, падазрона зірнуўшы ў мой бок, сказаў са скрухай у голасе:

— Братка ты мой, не трэба... Я здагадваюся, для чаго выпытваеш... Да прыезду ў Ганцавічы, адразу ж пасля вайны, я працаваў інспектарам райфінаддзела ў Антопалі. Там адзін газетчык пагаварыў са мной з паўгадзіны, а потым напісаў такое, што і сёння сорамна ўспамінаць... Пытаешся: пра што напісаў? Пра луг напісаў, пра кветачкі і пра кусты на тым лузе. А я, значыць, стаю на ўвесь рост і як дам з аўтамата па тых кустах, дык за кожным дзесяткі фашыстаў падаюць. — Жэня разрагатаўся, сакавіта плюнуў пад ногі і зноў ўсё з той жа скрухай у голасе працягваў: — Між тым, да майго першага фашыста, каб знішчыць яго, давялося пешкі прайсці, можа, тысячу вёрст...

Грыбоў у той дзень мы набралі многа і хутка, настрой быў прыўзняты, і мала-памалу Корбут шчыра разгаварыўся. Ад той нашай таварыскай гаворкі ў маёй запіснай кніжцы васемнаццацігадовай даўнасці застаўся невялікі — на паўтары старонкі — запіс. Зроблены ён быў наспех, хімічным алоўкам, нават без абзацаў. Вось яго кароткі змест:

«Сустрэў на рэдкасць сціплага чалавека — Яўгена Рыгоровіча Корбута. Праўду кажуць: сціпласць упрыгожвае чалавека... Каранасты, але выпраўка вайсковая; валасы — што агонь, да таго ж кучаравыя; вочы — хуткія і вясёлыя, як у падлетка; любіць усміхацца, і ўсмішка ў яго мяккая і прывабная... Нарадзіўся і вырас у Акцябрскім раёне Гомельскай вобласці. Прызваны ў Чырвоную Армію 9-га мая 1941 года. З першага дня вайны — на фронце. У канцы

1942 года ў складзе дыверсійнай групы Казіміра Францавіча Пушчына (107 чалавек) накіраваны ў тыл немцаў. Ад Тулы да Мінскай вобласці, без малога тысяччу кіламетраў, ішлі пехатой па лясах і балотах. Два цяжкія баі ў Бярэзінскіх лясах, і першая ўрадавая ўзнагарода — медаль «За адвагу»... Мінскае злучэнне. Рэйкавая вайна — ордэн Чырвонай Зоркі. Рызыкаўная аперацыя па знішчэнню чыгуначнага маста цераз Пціч — медаль «Партызану Айчыннай вайны II ступені»... Першы Беларускі фронт — другі ордэн Чырвонай Зоркі... Вельмі просіць «не сачыняць» пра яго ніякіх небыліц».

Апошні сказ, помніца, быў напісаны пазней, пасля няўдалай спробы выведаць у Яўгена Рыгоравіча некалькі дэталяў з яго партызанскага жыцця. Як ён пакрыўдзіўся тады!

— Мы ж дамовіліся, братка ты мой! Не трэба сачыняць пра мяне ніякіх небыліц, — пачаў прасіцца Корбут. — Нядаўна я прачытаў у газеце ўспаміны аднаго знаёмага. Ён прыйшоў у наш атрад перад самым злучэннем з дзеючай арміяй. А цяпер, бачыш, успаміны напісаў...

Люблю сціплых людзей. У абсалютнай большасці сваёй гэта добрыя людзі. Менавіта — добрыя. Лепшага слова тут не трэба. Кажуць: цяпер не ў модзе сціплыя людзі. Няпраўда! Адно паназірайце за такім чалавекам збоку. І вы пагодзіцеся са мной: ён быццам свеціцца нейкім дзіўным святлом, ад якога так хораша становіцца на сэрцы, што хочацца зрабіць яму, гэтаму чалавеку, нешта прыемнае, і боязна, каб незнарок не пакрыўдзіць. Відаць, гэтая боязь і спыніла тады на паўдарозе. Нічога не зробіш: не кожны дзень лыка дзярэцца. Газетчыкі, як ніхто іншы, ведаюць аб гэтым.

Тым часам Яўгена Рыгоравіча камандзіравалі на курсы павышэння кваліфікацыі — нешта месяцы на тры, а калі ён прыехаў, мы ўжо больш не вярталіся да ранейшай размовы. Пасуседску кожнай раніцы віталіся цераз наш «супольны» грудок-агарод, часам ішлі разам на працу: ён да маслазавода, а я — у рэдакцыю,

на вялікія святы па чарзе страчаліся і за сямейным сталом. Словам, жылі так, як, пэўна, і належыць жыць суседзям.

Вестка аб скасаванні раёна не столькі зазмуціла, колькі збянтэжыла нас. Воляй-няволяй трэба было думаць пра пераезд, а каму ахвота пакідаць абжытае месца, калі ў цябе двое ці трое дзяцей. Да таго ж такіх, што адно другога не падыме.

Мы нават параіцца не паспелі, як абодва былі ўладкаваны: Корбута прызначылі тут жа, у Ганцавічах, начальнікам аддзела кадраў Любашаўскага спецаддзялення «Сельгастэхнікі» і абралі там сакратаром партарганізацыі, а мне давалося купляць доўгатэрміновы чыгуначны білет, каб ездзіць на работу ў Ляхавіцкую рэдакцыю...

...Аднаўленне раёна, калі гаварыць шчыра, адзначалася ўсімі ганцаўчанамі. Нават мы з Корбутам завіталі «пад фікус» (ёсць такое зацішнае месца ў нашай чайной, дзе можна, калі маеш час, выпіць кувель піва). Яўген Рыгоравіч цвёрда вырашыў не вяртацца больш на завод — дужа даспадобы прыйшлася яму работа ў «Сельгастэхніцы», і яго намер ухвалілі на бюро райкома партыі.

З аднаўленнем раёна ўвачавідкі мяняўся ўвесь воблік нашага пасёлка. Вось ужо сапраўды: дамы — мураваныя, шматпавярховыя — раслі, як грыбы пасля дажджу. Наша ціхая, мала забудаваная вуліца стала амаль галоўнай у райцэнтры. Галоўнай у тым сэнсе, што на ёй адначасова пачалі будаваць шмат дамоў для прыездных работнікаў. Будавалі хутка і даволі шыкоўна: з адменнай палескай сасны, з шырокімі — на ўсю сцяну — верандамі; кожная новая сядзіба тут жа абносілася свежым штыкетнікам і аздаблялася чамусьці мураванымі варывенькамі. А потым з цэнтральнай, Кастрычніцкай, вуліцы па нашай, Пралетарскай, пакрочыў экскаватар, і будаўнікі-меліяратары пацягнулі нітку водаправода. Экскаватар збочваў да кожнай новай сядзібы, і спыніўся ён

крокаў за сто ад хаты пад вольхамі. У суседні двор ён усё-такі завітаў, а вось далей не зрабіў ані метра.

— Упершыню — за столькі гадоў! — давялося няёмка адчуць сябе перад суседам. А той спакойна разважыў:

— Братка ты мой, не перажывай. Нават песню, кажуць, не адразу склалі. Дойдзе чарга і да мяне.

І тады і многа разоў пасля думалася: ці пакрыўдзіўся Яўген Рыгоровіч, што яго, мякка кажучы, абышлі ўвагай? Гэта дакладна: ніко-лечкі не пакрыўдзіўся. Разам з усімі ён неяк па-свойму, шчыра і абавязкова з вясёлай усмешкай, радаваўся, што расце, добраўпарадкаў-ваецца наш райцэнтр і яму ўжо нададзены статус горада; што Коля Хаўрута, нарэшце такі, атрымаў новую кватэру з усімі выгодамі; што нашы дзеці, якія выраслі на гэтай вуліцы (у іх ліку і старэйшая дачка Корбута — Тамара), за першым заходам паступілі ў ВНУ і слаўна там вучацца.

Па-свойму ён і сумаваў, дакладней сказаць, быў не ў гуморы. Але такое здаралася рэдка. За ўвесь час прыпамінаю два такія выпадкі: першы — калі памёр стары Плотка, і другі — калі цётка Дуня чымсьці ўлагодзіла дзеда Качана і звезла яго некуды на Украіну.

— Шкада дзеда, — уздыхаў тады Корбут. — Усё роўна як з тваёй хаты звезлі нешта самае каштоўнае і самае патрэбнае.

Мы чакалі новага суседа і нават не спадзяваліся, што з'явіцца ён зусім з другога боку. Аднекуль з Кустаная, з заробкаў, прыляцеў выхадзец з тутэйшых краёў нехта па прозвішчу Сомдрозд, пахадзіў па нашай вуліцы, пацікаваў на грудок-агарод. Потым, расказвалі пазней, пасядзеў «пад фікусам» з якімсьці чалавекам, і раённы каморнік па самыя вуглы абрэзаў Корбутаў прысядзібны ўчастак пад новую забудову. Праўда, жыў гэты Сомдрозд тут нядоўга — адно што перазімаваў, а потым выгадна прадаў свой яшчэ не асеўшы як след дом і

зноў паплыў-паляцеў па свеце шукаць, дзе глыбей.

— Відаць, і я скоро з'еду адсюль,— сказаў пасля гэтага Яўген Рыгоровіч.— Кватэру большую абяцаюць.

Яму і напраўду давалі новую кватэру. Ды няўвязка з ёй атрымалася. Брыгадзёр спецадзялення «Сельгастэхнікі» Мікалай Муха з жонкай і трыма дзецьмі здымаў пакойчык у прыватным доме. Цеснавата — размінуцца няма дзе. Корбут і саступіў яму сваю чаргу на новую кватэру.

Праз год мясцом прафсаюза зноў выдзеліў Яўгену Рыгоровічу кватэру ў так званым ведамасным доме. І зноў — няўвязка. Кладаўшчык Алесь Радзюк з двума дзецьмі і цяжарнай жонкай жыў у інтэрнаце, у адным-адзіным пакойчыку. Зноў давялося саступаць чаргу.

Пасля радаснай і не менш урачыстай вятэры-ўлазін у Алеся Радзюка Корбут паклікаў мяне да сябе:

— Зайдзі, калі ласка, справа адна ёсць.

— Якая справа?

— Пачастую цябе, братка ты мой, такой штуковінай.— Корбут смачна аблізнуўся і заключыў: — Век сам не здагадаешся, чым я цябе сёння пачастую.

— Няўжо?

— Чэснае слова.

— Тады выкладвай усё ў дэталях.

І Жэня расказаў аб сваёй нядаўняй паездцы ў Гомель да сваякоў.

— Сяджу я, значыць, на вакзале,— гаварыў Корбут,— а наўпроціў мяне на лаўцы маладзенькі грузін журыцца. Чаго, пытаюся, кацо, зажурыўся? Расказвае: абчысцілі яго ў ваго-не — ні грошай, ні дакументаў не засталася. І цяпер не ведаю, што рабіць. Было ў мяне з сабой усяго дванаццаць рублёў. Якраз яму на білет хапала. Ён адрас мой запісаў. На другі дзень тэлеграфам прыслаў грошы. А сёння пасылку мандарынаў ад яго атрымалі. Смаката, братка ты мой! Я яму ў той жа скрыначцы

журавін нашых палескіх пашлю. Сёлета іх процьма на балоце.

Валянціна Піменаўна, як толькі мы пераступілі парог, замітусілася каля печы, каля шафкі з посудам. Ледзьве ўгаварылі яе не турбавацца.

— А справа вось якая,— пачаў быў Корбут і тут жа сумеўся: — Адным словам, суседзе, выручай. Мая Тома замуж пойдзе. Будзь за свата.

Вяселле спраўлялі ў клубе «Сельгастэхнікі». Будзем шчырымі: сват з мяне быў, відаць, нікуды не варты. І не таму, што не ўмеў ці не знаў, дзе і што сказаць. На тым вяселлі, памойму, не было аніякай патрэбы ў сваце. Два дні госці — званыя і нязваныя — валілі ў клуб са сваім пітвом і закускаю, да паўсмерці зацалавалі Корбутаў-старэйшых, задарылі падарункамі і сувенірамі маладых. У мяне аж сэрца ёкнула: а ці здагадаюцца яны, маладыя, за што ім такая павага?..

Уразіла на вяселлі і глыбока запала ў сэрца неспадзявана падслуханая гамонка двух гасцей — Знаёмага мне чалавека і Незнаёмага. Дакладней сказаць, не гамонка, а спрэчка. Сядзелі яны за сталом поруч і, не зважаючы на свата, якому пры гаманкім застоллі, як вядома, больш даводзіцца стаяць, перагаворваліся паміж сабой.

— Як сабе хочаш,— гаварыў Знаёмы,— а я на вяселлі сваёй дачкі не пасадзіў бы на покут вось гэтых жэўжыкаў з хімаграда.

— Гэта чаму ж? — здзівіўся Незнаёмы.— Яны — слаўныя хлопцы, працавітыя.

— Слаўныя хлопцы?! — скрывіўся захмялены гасць.— Яшчэ год таму назад кожны з іх у маткі капронавыя панчохі краў на маску фантамаса. А цяпер — бач ты, на покуце сядзяць. Чын чынаром.

— Што ж тут такога? Хай сабе сядзяць. Хай вучацца, як жыць на свеце.

— Навучым на сваю шыю.

— Ну, гэта ты кінь,— страпянуўся Незнаё-

мы. — Ты ў мяне спытай: чаго я прыйшоў сюды? Думаеш: выпіць-закусіць? Сам ведаеш: не жадзён да гэтага зеля. Я прыйшоў вучыцца жыць у камісара...

— У каго, у каго? — разгублена навастрыў вушы Знаёмы.

— У камісара, кажу, у Яўгена Рыгоравіча. Мы ўсе яго гэтак называем, нашага сакратара партарганізацыі.

— Пачакай, ты ж, здаецца, беспартыйны?

— Ну, гэта як лічыць. Правільней будзе сказаць: на афіцыйны ўлік пакуль што не пастаўлены. І такіх нас — мільёны, уся дзяржава, калі хочаш ведаць. Так што ты, пакуль не позна, вучыся жыць, братка ты мой...

Апошнія словы былі сказаны яўна ў перайманне Корбута, які густа іх ужывае ў давернай гаворцы.

— А што я горш за астатніх працую? — пакрыўджана прагугнявіў Знаёмы і пачырванеў як апараны рак.

— Ды не, працуеш ты... Словам, спраўна го-ніш працэнты і гэтак жа спраўна кладзеш у кішэню штомесяц рублёў пад трыста. Гэтыя ж, як ты кажаш, жэўжыкі табе да лямпачкі. А вось камісару, выходзіць, не ўсё роўна, якімі яны будуць заўтра, праз год, усё жыццё. Ён — настаўнік! Разумееш ты гэта? Калі я быў маленькім, мяне вучылі пры сустрэчы з маім школьным настаўнікам здымаць шапку. Дурны быў — не рабіў гэтага. Цяпер вось ніхто не вучыць, а сустрэнуся — так і хочацца зняць шапку...

Шчыра прызнаюся: менавіта пасля той неўспадзеўкі падслуханай спрэчкі і была адшукана запісная кніжка васемнаццацігадовай даўнасці...

Неўзабаве пасля вяселля Корбут атрымаў ордэр на кватэру і пераехаў на новую вуліцу.

...Цяпер, калі дапісваюцца гэтыя радкі, у хаце пад вольхамі зноў зырка свецяцца вокны. Там селіцца новы сусед. Ах, як мне хочацца, каб і ён быў сціплым чалавекам!